

JUMHURIYYAR MISRA TA LARABAWA

٩ Zul- Qida, ١٤٤٠

MA'AIKATAR ADDININ MUSULUNCI

١٢ Yuli, ٢٠١٩

(١)

LADUBBA DA HAKKOKI NA BAI DAYA DA TASIRINSU

WAJEN GINA AL'UMMA DA CIGABA

Godiya ta tabbata ga Allah Ubangijin talikai, wanda a cikin littafinsa mai girma yake cewa: **((Ya Manzon Allah (Sallallahu alaiHi wa sallam) ka ce masu: Lallai ni kam Ubangiji na ya shiryatar da ni zuwa ga mikakkiyar hanya, addini ne tsayayye da Annabi Ibrahim mai bautan Allah yake a kai, lallai ba ni a cikin masu hada Allah da wani wajen bauta))**. Ina shaida wa babu abin bauta wa da gaskiya sai Allah shi kadai, ba shi da abokin tarayya. Ina shaida cewa lallai shugabanmu, kuma Annabinmu Muhammadu, bawan Allah ne, kuma Manzonsa, wanda a cikin Hadisinsa yake cewa: **(Ubangiji na ne ya yi tarbiyya ta, ya kuma kyautata yi mini tarbiyya)**. Ya Ubangiji, ka yi masa salati da tsira, da albarka, shi da Alayensa da Sahabbansa da duk waƙanda suka bi tafarkinsu da kyautatawa har zuwa ranar sakamako.

Bayan haka:

Addinin Musulunci ya zo da wani cikakken manhaji da yake tsara dangantakar mutum da Ubangijinsa, da dangantakarsa da sauran mutane, da dangantakarsa da daukacin halittu, babu shakka Shari'ar Musulunci tana cike da tsare- tsare na bai ɗaya da suka bayar da gudummuwa matuƙa wajen ɗaukakar al'umma, da cigabanta, gami da haɓakarta, a cikin waɗannan ladubba akwai: **ladabin neman izini**, Lallai addinin Musulunci ya shar'anta neman izini, inda ya sanya shi cikin ladubban

(۲)

Musulunci da suke kiyaye kebantuwar mutane, Allah Madaukakin Sarki yana cewa: **((Ya ku wafanda kuka yi imani da Allah, kada ku soma ku shiga gidajen da ba naku ba, har sai kun nemi izini, kun kuma yi sallama wa masu su, yin wannan shi ne mafi alhairi a gare ku, ko za ku wa'aztu ku tuna))**, haka ma Annabi (Sallallahu alaiHi wa sallam) ya karantar da mu yanda ake neman izini da kuma ladubbansa, inda a cikin abubuwan da ya koyar da mu akwai: mai neman izinin ya fara da sallama, sannan ya fadi sunansa, wani mutum ya nemi izini ya shiga wurin Annabi (Sallallahu alaiHi wa sallam) lokacin yana daki, sai ya ce: In shigo? Sai Manzon Allah (Sallallahu alaiHi wa sallam) ya ce wa hadiminsa: **(Tafi wajen wancan mutumin, ka koya masa yanda ake neman izini, ka ce masa: ka ce: Assalamu alaikum, in shigo?)** sai mutumin ya ji shi, sai ya ce: Assalamu alaikum, in shigo?, sai Annabi (Sallallahu alaiHi wa sallam) ya yi masa izini, sai ya shiga. An ruwaito Hadisi daga Sayyiduna Jabir (Allah ya kara yarda da shi) ya ce: Na zo wurin Annabi (Sallallahu alaiHi wa sallam), sai na kwankwasa kofa, sai ya ce: **(Wane ne?)** sai n ace: Ni ne, sai ya ce: **(Kai ne, kai ne!)** kaman bai so hakan ba.

Haka ma a cikin wadannan ladubba akwai: **rufe, ko kawar da idanu, da rashin kura wa kofa ido**, (Sallallahu alaiHi wa sallam) yana cewa: **(Ai da ma an shar'anta neman izini ne saboda ido)**. An ruwaito Hadisi daga Sayyiduna Sa'ad Bn Ubada (Allah ya kara yarda da shi), yana cewa: ya nemi izini alhalin yana fuskantar kofar, sai Annabi (Sallallahu alaiHi wa

(۳)

sallam) ya ce masa: **(Kada ka nemi izini kana mai fuskantar kofa), haka ma an ruwaito cewa: Idan Annabi (SallalLahu alaiHi wa sallam) ya zo bakin kofa yana son ya nemi izini, ba ya fuskantar kofar, sai ya tsaya ko dai a dama, ko hagu, idan an yi masa izini shi kenan, in ba a yi ba ya juya.**

Haka ma a cikin manyan ladubba da Musulunci ya kwadaitar akansu akwai: Ladubban hanya, da wuraren taruwar mutane, lallai addinin Musulunci ya bai wa hanya wasu hakƙoƙi, da suka wajaba a kiyaye, inda Annabinmu (SallalLahu alaiHi wa sallam) yake cewa: **(Ahir dīnku da zaman a kan hanyoyi),** sai suka ce: Ya Manzon Allah, ba mu da yanda za mu yi; domin nan ne wajen hirarmu, inda muke magana da junanmu, sai Manzon Allah (SallalLahu alaiHi wa sallam) ya ce: **(Idan kun dage sai kun zauna a wurin, to ku bai wa hanya hakƙinta),** sai suka ce: mene ne hakƙin? Sai ya ce: **(Kawar da ido, da rashin cutarwa, da mayar da sallama, da yin umurni da ayyukan alhairi, da hana munana).** Haka ma (SallalLahu alaiHi wa sallam) yana cewa: **(Imani ya kasu kaso saba'in da wani abu -ko sittin da wani abu-, mafi girmansa shi ne faɗin "La'ilaha illalLah", mafi kankantarsa kuma kawar da abu mai cutarwa daga hanya, kunya ma kaso ne daga cikin imani),** ya zama dole ga wanda yake amfana da hanya, ko wani wuri na amfanin mutane, ya kiyaye wajen rashin daga murya, ko yin magana da muryar da za ta damu mutane, da rashin yin dariya da muryar da akwai cutarwa ga wasu, da rashin jefa fazanta, ko wani abu mai cutarwa a kan hanya, ya zamo yana sanya su a wuraren da aka tanada domin

(£)

haka, hasali ma dolensa ne idan ya ga ire- iren hakan ya kawar da su, haka ma dole ne ya nesanci duk abin da zai hana yin amfani da hanyar kaman yadda ta kamata, koda kuwa ta hanyar cutar da masu wucewa ne ta hanyar kallo, ko tsokana ta harshe, ko yin haka a aikace.

A cikin irin waɗannan ladubban akwai **ladubban tsafta**, lallai addinin Musulunci ya sanya tsarki, da tsafta na jiki, da na tufafi, da na wuri sun zamo abubuwan da ba zai taɓa yiwuwa a cire su daga shari'arsa ba, daidai da kimarsu a rayuwar mutane, da kuma cigabansu; saboda haka ne addinin Musulunci ya kwadaitar da wasu ladubba da za su sanya hai'ar mutum ta fito da kyau, ta yanda ba zai zama abin kyama ga sauran mutane ba, lallai Allah Madaukakin Sarki ya yabi muminan da suke kaffa- kaffa akan tsaftar jikkunansu, masu tsarkake zahirinsu da badininsu, Allah mai girma yana cewa: **((Lallai Allah yana son masu yawan tuba, yana kuma son masu yawan tsarki))**, Manzon Allah (Sallallahu alaiHi wa sallam) yana cewa: **(Lallai Allah mai tsarki ne, yana son abu mai tsarki, mai tsafta ne yana kuma son abu mai tsafta...)**, haka ma (Sallallahu alaiHi wa sallam) yana cewa: **(Tsarki rabin imani ne..)**, haka ma (Sallallahu alaiHi wa sallam) ya ga wani mutum gashinsa ya yi batsai, sai (Sallallahu alaiHi wa sallam) ya ce: **(Shin wannan bai sami abin da zai natsar da gashinsa ba ne?)**, ya kuma ga wani ya sanya tufafi marasa tsafta, sai (Sallallahu alaiHi wa sallam) ya ce: **(Shin wannan bai sami abin da zai wanke tufafinsa ba ne?)**.

(e)

Haka nan a cikin wadannan ladubba akwai: **ladubban tattaunawa**, lallai tattaunawa hanya ɗaya ce daga cikin hanyoyin kusanta da juna, da gyara fahimtoci, lallai addinin Musulunci ya buɗe kofofin tattaunawa tsakanin mutane gaba ɗaya; domin su sada su da shiriya, gami da gaskiya, ba tare da damuwa, ko wani kaidi ba, sai dai duk da haka, dole ne a nesanci sukan juna, da yi wa juna izgilanci, ko tozartawa a cikin tattaunawa, Allah Maɗaukakin Sarki yana cewa: **((Ka tattauna tare da su da abin da yafi kyau..))**, haka ma Allah Maɗaukakin Sarki yana cewa: **((Ka faɗa wa bayina: Su faɗi abin da yafi kyau..))**, Annabinmu (Sallallahu alaiHi wa sallam) yana cewa: **(Mumini ba mai yawan sukan mutane ba ne, ba kuma mai yawan la'antarsu ba ne, ba kuma mai alfasha ba ne, ba kuma mai kalamam batsa ba ne)**, dole ne tattaunawar ta zamo a yanayi mafi kyau, a gina ta akan ginshiki na ilimi, da bincike na gaskiya, da kuma kulawa da hali, gami da yanayin da ake ciki.

Haka ma akwai; **tattabatar da labari, da jinkirtawa kafin a yada shi**, Allah Maɗaukakin Sarki yana cewa: **((Ya ku wafanda kuka yi imani, idan wani fasiki ya ketare shari'ar Allah ya zo maku da kowane irin labari, to ku bincika ku tabbatar da gaskiyarsa; saboda kada ku cutar da wasu mutane -da ba ku san hakikaninsu ba-, hakan sai ya sanya ku yi nadama akan abin da kuka aikata, kuna: ina ma ba mu aikata hakan ba, a lokacin da bayani ya bayyana cewa ba su da wani laifi))**, Manzon Allah (Sallallahu alaiHi wa sallam) yana cewa: **(Bin abubuwa a hankali abu ne daga Allah, gaggawa kuwa daga shaidan take zuwa)**, da inda yake cewa: **(Yin jinkiri a komai**

(7)

banda a cikin aikin lahira), a wani wurin yana cewa: **(Mutum ya kai matuka a karya idan yana yayata duk abin da ya ji)**, a cikin ladubban akwai: rashin maimaita jita- jita, ko yin ruwa - da - tsaki a cikinta, domin yawan maimaitawar tamkar bayar da gudummuwa ne wajen yada ta, lallai jita - jita tana kara yaduwa ne idan ta sami harsunan da suke maimaita ta, da kuma kunnuwan da suke sauraranta, da kuma zukatan da suke karbanta, suke kuma gasgata ta, Allah Madaukakin Sarki yana cewa: **((Lokacin da kuke furta shi da harsunanku, kuma da bakunanku kuke fadin abin da ba ku da cikakkiyar masaniya a kai, kuna ganin hakan abu ne mai sauki, alhali a wurin Allah abu ne mai matuƙar girma..))**, Manzon Allah (SallalLahu alaiHi wa sallam) yana cewa: **(Wanda duk ya yi imani da Allah da ranar lahira, to kada ya cutar da makwabcinsa, wanda duk ya yi imani da Allah da ranar lahira, to ya girmama bakonsa, wanda duk ya yi imani da Allah da ranar lahira, to ya fadi alhairi ko ya yi shiru).**

A cikin manyan ladubban da addinin Musulunci ya zo da su akwai: kwantar da murya, ma'anar haka kuwa shi ne: kada mutum ya daga muryarsa sama da kima a gaban wadanda suke sama da shi, a cikin wasiyyoyin da Lukmanul Hakim, Allah Madaukakin Sarki yana cewa: **((Ka takaita tafiyarka, ka kuma kwantar da muryarka, domin lallai muryar da aka fi ki ita ce muryar jaki)).** Tabbas Allah Madaukakin Sarki ya yabi wadanda suke kwantar da muryoyinsu, musamman a halarar Manzon Allah (SallalLahu alaiHi wa sallam) da cewa: **((Lallai wadanda suke kwantar da muryoyinsu kasa a majalisin**

(Y)

Manzon Allah (SallalLāhu alaiHi wa Ālihi wa sallam) saboda girmama shi, wadannan -su kadai- su ne wadanda Allah ya tsarkake zukatansu saboda tsoron Allah, a zukan nasu babu wani wuri wanda ba na tsoron Allah ba, suna da mayalwaciyar gafara da za ta share dukan zunubansu, da kuma lada mai yawa)).

Haka ma a cikin ladubban akwai: shiryatar da wanda ya face hanya, ma'ana: shiryatar da shi wajen bayyana masa hanya, ko hada shi da dan jagora da zai kai shi inda yake nema, Manzon Allah (SallalLahu alaiHi wa sallam) ya ce: **(Ahir dinku da zaman a kan hanyoyi)**, sai suka ce: Ya Manzon Allah, ba mu da yanda za mu yi; domin nan ne wajen hirarmu, inda muke magana da junanmu, sai Manzon Allah (SallalLahu alaiHi wa sallam) ya ce: **(Idan kun dage sai kun zauna a wurin, to ku bai wa hanya hakinta)**, sai suka ce: mene ne hakkin? Sai ya ce: **(Kawar da ido, da rashin cutarwa, da mayar da sallama, da yin umurni da ayyukan alhairi da hana munana, da shiryatar da wanda ya face hanya).**

**Wannan kenan, ina nema wa kai na da ku gafara daga Allah
Madaukakin Sarki.**

Godiya ta tabbata ga Allah Ubangijin talikai, Ina shaida wa babu abin bauta wa da gaskiya sai Allah shi kadai, ba shi da abokin tarayya. Ina shaida cewa lallai shugabanmu, kuma Annabinmu Muhammadu, bawan Allah ne, kuma Manzonsa. Ya Ubangiji ka yi masa salati da tsira, da albarka, shi da

(A)

Alayensa da Sahabbansa da duk wafanda suka bi tafarkinsu da kyautatawa har zuwa ranar sakamako.

Ya 'yan uwana Musulmai:

Akwai wasu ladubban na bai daya masu matuƙar muhimmanci da ya kamata kowane Musulmi ya yi ado da su, a cikinsu akwai: **taimakon wanda yake cikin matsala da damuwa**, domin Musulunci ya sanya haka a cikin ayyuka mafiya karamci da ake kusantar Allah Maƙaukakin Sarki da su, an riwaito Hadisi daga Abuzarrin (Allah ya ƙara yarda da shi), shi kuma daga Manzon Allah (Sallallahu alaiHi wa sallam) ya ce: **(Babu wani rai na ɗan Adam face akwai sadakar da zai bayar a kowace rana)**, sai aka ce : ya Manzon Allah, ta ina za mu sami abin da za mu yi sadaka da shi? Sai ya ce: **(Lallai kofofin alhairi yawa ne da su, "Tasbihi", da "Tahmidi", da "Takbiri", da "Tahlili", da bayar da umurni da aiki mai kyau, da hana mummunan aiki, da kawar da abu mai cutarwa akan hanya, da jiyar da kurma, da yi wa makaho jagora, da nuna wa mai neman wani abu abin da yake nema, da yin tafiya domin yaye wa wanda yake cikin damuwa damuwarsa, da yin amfani da dukan ƙarfinka wajen taimaka wa mai rauni, duka wannan sadaka ne kake yi wa ranka)**. [Ibn Hibban]..

Haka ma a cikin ladubban akwai: **taimakon masu rauni da masu buƙatu na musamman (nakasassu)**, domin irin wannan taimakon maslaha ce ga mawadaci kafin ya zamo maslaha ga talaka, domin a samar da daidaito a cikin rayuwa, maganar Sayyiduna Aliyu (Allah ya ƙara yarda da shi) ne dalilinmu,

(9)

yana cewa: "Allah ya wajaɓta samar da abincin talakawa ne a cikin dukiyar mawadata, babu talakan da zai ji yunwa, face sakamakon rowar mawadaci, kuma lallai Allah Maɗaukakin Sarki zai tambaye su akan haka". Irin wannan bayar da kulawar cigaba ne mai muhmanci a kasa, lallai kulawa da su haƙƙi ne da ya wajaba akan al'umma, lallai Allah Maɗaukakin Sarki yana kusa da waɗanda zukatansu suka rusuna, mai kuma yawan tausayi ne ga duk wanda yake tausayin bayinsa, ba ya tozartar da kowane irin aikin alhairi, koda kuwa magana mai daɗi ne, Manzon Allah (SallalLahu alaiHi wa sallam) ya ce: **(Kada ka soma ka ga kankancin wani aikin alhairi, kai koda haɗuwa da ɗan uwanka ne da sakakkiyar fuska)**, haka ma Manzon Allah (SallalLahu alaiHi wa sallam) yana cewa: **(Shin ma wai za a taimake ku ne, a kuma ba ku arziki ba domin masu raunin cikinku ba?!)**, lallai Allah zai taimaki bawa, muddin bawan yana taimakon ɗan uwansa..

A cikin waɗannan ladubba akwai: **girmama babba**, ta hanyar rausasa masa, da kuma rashin yi masa rashin kunya, dole ne a kula da girman shekarunsa, da kuma kasancewarsa wanda ya riga kasancewa a cikin addinin Musulunci, a ba shi girmansa da matsayinsa, haka shi ma babban an umurce shi da tausaya wa na kasa da shi, da nuna masu jinkai, Manzon Allah (SallalLahu alaiHi wa sallam) yana cewa: **(Babu wani Musulmi da zai girmama mai furfura, face Allah ya hore masa wanda zai girmama shi idan ya kai shekarunsa)**, wannan kam wani shafi ne da yake nuna girma, gami da darajar Musulunci da

(10)

jinkansa, da rangwamensa, da adalcinsa, inda ya muhimmanta girmama dan Adam, Annabi (Sallallahu alaiHi wa sallam) ya sanya yi wa mai furfura, da mahaddacin Alkur'ani, da shugaba mai adalci ladabi, a matsayin hanya daya ce daga cikin hanyoyin girmama Allah Madaukakin Sarki, Annabinmu (Sallallahu alaiHi wa sallam) yana cewa: **(Lallai a cikin girmama Allah akwai girmama Musulmi mai furfura, da mahaddacin Alkur'ani da haddarsa bai kai shi zuwa ga wuce-gona- da - iri ba, sannan kuma bai kaurace wa Alkur'anin ba, da kuma girmama shugaba mai adalci),** haka ma (Sallallahu alaiHi wa sallam) yana cewa: **(Wanda bai tausaya wa karamin cikinmu ba, bai kuma girmama babban cikinmu ba, bai kuma bayar da umurni da aikata abu mai kyau, da hana mummuna ba, ba shi a cikinmu).**

Lallai ingantacciyar fahimta game da rangwamen Musulunci ba ta shardanta sai mai furfurar ya zamo Musulmi ba, domin ya zo a Hadisi cewa Manzon Allah (Sallallahu alaiHi wa sallam) ya bayar da wani kaso ga wani gidan Yahudawa, kuma suna amsa a duk sanda ake rabawa. Ga kuma Sayyiduna Umar Bn Abdul'aziz (Allah ya kara yarda da shi) ya rubuta wa daya daga cikin gwabnoninsa a Basra cewa: A bangarenka ka duba wadanda suka tsufa, suka sami rauni, ya zamana samunsu ya dan ja da baya cikin kafiran amana, ka ba su abin da zai gyara al'amurransu daga Baitul - malin Musulmai..

Hakkin al'umma ne akan daidaike mutanen ciki ne su kiyaye manyan maslahohin al'umma, alal misali, idan muka

(11)

ɗauki mas'alar ƙaruwar yawan al'umma, za mu iya tabbatar da abubuwa guda biyu:

Na farko: Wani yana kallon idan yana da iko, kuma ya zamo mawadaci.. shi ikon da ake nufi ba wai ya taƙaita akan kuɗi ne kawai ba, abu ne da ya haɗa da iko na kuɗi, da na iya tarbiyya, da duk abubuwan da hakan ya ƙunsa na ɓangarorin kulawa, ba kuma iko na mutum ɗaya ne abin kallo ba, a'a, abu ne da ya zarce ikon mutum a matsayinsa na shi ɗaya, ya kai ga iko daula wajen samar da dukan muhimman abubuwan da al'umma take buƙata, waɗanda mutane a ɗaiɗaikunsu ba za su iya samar wa kawunansu ba, saboda haka, daga nan za mu gane cewa lallai ikon da ƙasa, ko daula take da shi, shi ne muhimmin abin dubawa wajen magana akan ƙaruwar yawan al'umma, duk wanda kawai kansa ya sani, to sam ma bai cancanci da ya rayu ba.. Mummunan tasirin ƙarin yawan al'umma mara kan gado ba wai yana tsayawa akan mutum, ko dangi ɗaya ba ne kawai, a'a, abu ne da yake cutar da ƙasashen da ba sa amfani da ilimi wajen warware mas'alar ƙaruwar yawan haife - haife, haka ma ba a gwada yalwa, ko ƙunci a wannan mas'alar da mutane ɗaiɗaiku nesa da yanayin ƙasashe, da kuma ƙarfin ikon tattali da suke da shi..

Na biyu: Lallai ƙanƙanuwar al'umma mai ƙarfi tafi alhairi akan al'umma mai tarin yawa da kuma rauni da ba ta iya tabuka komai, wadda Annabinmu (SallalLahu alaiHi wa sallam) ya sifanta ta da yayin da ruwan sama yake korowa, saboda yanayin da wasu ƙasashen suke ciki na gazawa wajen

(۱۲)

samar da muhimman kayan aiki, a bangarorin lafiya, da ilimi, da abubuwan more rayuwa, ga kuma yawa, shi ne zai kai su zuwa ga yawan karmamin da ruwa ya koro, kowane mai hankali ya san cewa idan aka sami cin karo tsakanin kyautata abu da yawaitarsa, to babu shakka kyautatarsa ne abin gabatarwa akan yawaitarsa, a nan ne kaɗan mai kaɗfi ya zarce yawa mai rauni sau dubu..

Saboda yawan da ya gadar da rauni, ko jahilci, ko ci baya, wanda ya zamo nauyin da kaɗfin da kasa take da shi ba zai iya dauka ba, hasali ma bai kamata ta dauka ba, to irin wannan yawan ne Annabinmu (Sallallahu alaiHi wa sallam) ya sifanta da yawan karmami, da yayin da babu wani amfani a tare da shi, yawa ne mai cutarwa, ba mai amfanarwa ba..

Ya Allah Ubangijinmu, ka shiryatar da mu zuwa ga kyawawan dabi'un da babu mai iya shiryatar da mu zuwa gare su sai kai.. Ka kuma nesanta mu da munanan dabi'un da babu mai iya nesanta mu da su sai kai, ka sanya mu zamo cikin tsarkakan bayinka...